

УДК 338.24

Л. С. Тарасівська, к.е.н., доцент

І. М. Хомішак, магістр

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ЗАГРОЗИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Енергетична безпека – це сукупність потенціалів різних складових функціонування держави (ресурсна, енергетична, технологічна, технічна, екологічна, економічна, наукова, організаційно – управлінська), які направлені на задоволення її паливно-енергетичних потреб і відображаються у політиці захисту національних інтересів у сфері енергетики. Зниження залежності від імпорту енергоресурсів та розвиток власного видобутку та виробництва енергетичних продуктів.

На сьогоднішній день, в рамках стратегії національної безпеки України, можна виокремити загрози, які стосуються безпосередньо енергетичної сфери України, а саме:

- спотворене функціонування механізмів енергоринку;
- вузький спектр джерел видобутку та постачання енергоносіїв та технологій;
- корумпованість та олігархічність енергетичної сфери;
- квота та неефективна політика енергоефективності та енергозабезпечення.

Проведення реформ у рамках європейського співробітництва, які на сьогоднішній день відбуваються у всіх напрямках енергетики (ринок нафти та нафтопродуктів, газу та електроенергії) та регламентуються Директивою 2009 ЄС [3], повинні захистити від впливу даних загроз.

За оптимістичним сценарієм розвитку в Україні повинні почати функціонувати нові ринки видобутку та продажу електроенергії, вугілля, нафти та газу, які будуть відповідати економічним ринковим законам і механізмам. Проте, існує ймовірність і протилежного сценарію розвитку подій, який зумовлений специфікою українських реалій. Ринки енергетики за свої 25 років неодноразово реформувалися та зазнавали змін, але механізми функціонування тільки трансформувалися і продовжували виконувати свої звичні функції монополізації. Тому, розроблені програми реформ, які в більшості випадків формувалися з успішного зарубіжного досвіду можуть не вирішити проблем пост радянської, монополізованої енергетики України. Необхідний індивідуальний підхід та розробка нових механізмів з врахуванням сьогоднішнього становища України (АТО, санкції проти Росії, економічна криза), а саме розробка ефективних програм з використання відновлюваних джерел енергії, диверсифікація нафтогазової промисловості та модернізація електростанцій в напрямі використання широкого діапазону марок вугілля.

Основною загрозою для енергетики залишається зношеність основних фондів і застарілість технологій. Відповідно проведення реформ і формування ринкових відносин може значно ослабити державні підприємства, а в деяких

напрямах, які на сьогоднішній день є дотаційними, взагалі знищити, що в свою чергу призведе до звільнення тисяч людей та ослаблення впливу на окремі елементи енергоринку.

Відповідно, в рамках Енергетичного Співробітництва, що має на меті створення єдиного Європейського енергетичного ринку, на український ринок зайдуть гіганти енергетичної сфери, які спровокують нові проблеми і адміністративні методи управління в енергетичній галузі не зможуть швидко та ефективно реагувати, що відкине їх ще на декілька кроків назад.

Окрім цього, не зникають питання залежності видобутку електроенергії від дефіцитних марок вугілля (А та П), які видобуваються в основному в зоні АТО, питання транзиту газу.

Неузгодженості нинішньої редакції Податкового кодексу України (стаття 189.16) Постанови НКРЕКП № 3158 від 29.12.2015 [4] року, яка передбачає, що постачання послуг з перевезення (переміщення, транспортування) природного газу транскордонними газопроводами оподатковується ПДВ у загальноствановленому порядку за ставкою 20%. Базою оподаткування ПДВ при постачанні послуг з перевезення (переміщення, транспортування) природного газу транскордонними газопроводами є договірні (контрактні) вартість, зазначена у договорі на постачання таких послуг. Та змінами до Митного кодексу в частині транзиту природного газу (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 12, ст.136) з 01.04.2016 [5] зокрема те, що митне оформлення у відповідний митний режим балансуючих обсягів природного газу здійснюється протягом 30 днів після закінчення дії угоди (договору) між сторонами зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Також постанова НКРЕКП № 502 від 03.03.2015 "Про встановлення ціни на товарний природний газ власного видобутку для ПАТ "УкрГазвидобування" як таку, що суперечить статті 11 Закону України "Про ринок природного газу", який набрав чинності з 01.10.2015 року і передбачає ринкове формування ціни.

Без вирішення порушених питань і удосконалення відповідної правової бази для розвитку енергетики та суміжних галузей реформа не матиме довгострокового ефекту і ситуація у цій сфері погіршуватиметься на тлі загальноекономічної рецесії у державі.

Список посилань на джерела

1. Бсгун С. В. Загрози у сфері енергетичної безпеки та їх вплив на стан національної безпеки (моніторинг реалізації стратегії національної безпеки України). [Електронний ресурс]: Національний інститут стратегічних досліджень. №35 серія "Національна безпека". – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2244>.

2. Реформа енергетики оцінка основних ініціатив. [Електронний ресурс]: Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_er.pdf.

3. Реформування енергоринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uba.ua/documents/doc/julia_nosulko_04_06_14.pdf.

4. НКРЕКП, Постанова від 29.12.2015 № 3158 "Про встановлення тарифів

для ПАТ "Укртрансгаз" на послуги транспортування природного газу транскордонними газопроводами для точок входу і точок виходу" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/?id=18635>.

5. Закон України Про внесення зміни до Митного кодексу України щодо створення передумов для нової моделі ринку природного газу.: Верховна Рада України; Закон від 04.02.2016 № 994-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994-19>.

УДК 332

М. Д. Чміль, аспірант

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ НАФТОГАЗОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ (ВІЛЬНОЇ) ЕКОНОМІЧНОЇ ЗОНИ

Спеціальні економічні зони в умовах конкуренції на глобальних ринках є фундаментальною організаційною основою для реалізації ключових принципів становлення національної та регіональної економіки. Світовий досвід показує, що значні економічні зміни на національному і міжнародному рівнях відбуваються завдяки формуванню територіально-галузевих та інтеграційних об'єднань, які є найбільш конкурентоспроможними на світовому ринку. Тому створення спеціальних економічних зон є однією з характерних ознак сучасної інноваційно орієнтованої економіки.

Незважаючи на величезну кількість СЕЗ у багатьох країнах світу та наявність багаторічного досвіду їх функціонування, на сьогодні не визначено єдиного поняття, яке б характеризувало суть і статус спеціальної економічної зони.

Офіційно визнаним є трактування вільної зони, яке наведено у VIII доповненні до Кіотської конвенції, прийнятої в 1973 р. У ній під зоною "порто-франко" визначається частина території, на якій товари розглядаються як об'єкти, що знаходяться поза межею національної митної системи, і тому не підлягають обов'язковому митному контролю й оподатковуванню [1].

Законодавством України регламентовано власне визначення спеціальної економічної зони. Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" спеціальна (вільна) економічна зона являє собою частину території України, на якій встановлюються і діють спеціальних правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України [2].

Загалом усі трактування поняття СЕЗ зводяться до того, що це частина національного простору (район, територія, область, частина господарського комплексу країни), де використовується особлива система пільг і стимулів для підприємств, внаслідок чого заохочується діяльність спільних підприємств з іноземними інвестиціями. Метою такої діяльності є одночасна реалізація цілей трьох видів: економічної; науково-технічної; соціальної.